

IN MEMORIAM

D. J. KLEEN

PRESIDENT - KERKVOOGD

D E R

HERVORMDE GEMEENTE

VAN 1945-1968

te

KATWIJK AAN ZEE

Rouwdienst in de Nieuwe Kerk te Katwijk aan Zee,
voorafgaande aan de begrafenis van Daniël Jan Kleen,
overleden op zaterdag 30 maart 1968 en begraven op
woensdag 3 april 1968. Voorganger: Ds. G. de Boer.

Orde van Dienst

Votum

Gezongen: Psalm 22 : 5

Gelezen : Psalm 119 : 49-65

Gebed

Gezongen: Psalm 93 : 4

Tekst : Psalm 119 : 63

*"Ik ben een gezet van allen, die U vrezen
en van hen, die Uw bevelen onderhouden".*

Gebed

Psalm 119 : 32.

Gemeente, wij hebben enkele verzen van Psalm 119 gelezen en willen een ogenblik stilstaan bij het 63e vers, waar staat geschreven: *"Ik ben een gezet van allen, die U vrezen en van hen, die Uw bevelen onderhouden"*. Wij zingen eerst nog één van de lievelingsverzen van de overledene, psalm 93 : 4: Uw macht is groot, Uw trouw zal nooit vergaan.

In deze tekst, gemeente, staat: "Ik ben". Dat is meer, dan wanneer wij zeggen: "Ik heb". Men kan heel wat hebben zonder iets te zijn. Wanneer wij de persoon en de weg van de overledene bezien, dan kunnen wij inderdaad zeggen: "Hij had veel!"

Hij kon beginnen bij een godvrezende moeder, die hem, zoals wij dat zongen in psalm 22 : 5, reeds op God wierp in barens smarten en met de moedermelk hem de vreze Gods poogde in te gieten. Dat is geen kleine zaak. David had ook zo'n moeder, die hem reeds op God wierp bij de geboorte.

Hij kon zeggen, dat hij van de lippen van zijn moeder bij haar heengaan dit Woord Gods hoorde en dat ook nooit meer kwijt raakte: Wat is de mens, dat Gij aan hem denkt en des mensen zoon dat Gij hem bezoekt? Hoe vaak heeft hij in zijn leven en ook aan het einde, dit woord herhaald met toepassing op zichzelf. Hij had kunnen zeggen: Ik heb goede leermeesters gehad. Met welke

waardering kon hij spreken over Ds. Nauta en anderen, die hem het Woord Gods en de weg der zaligheid op de catechisatie en in de prediking helder en klaar hebben uitgelegd.

Hij had verder kunnen zeggen: ik heb een lieve vrouw, met wie ik ruim 40 jaar getrouwd ben geweest, en een schaar van gezonde kinderen.

Zeker de Heere nam ook uit de kinderschaar één en ander maal, maar wat heeft de Heere hem veel gelaten.

Wat nu volgt zal hij niet van zichzelf gezegd hebben en ook niet kunnen zeggen. Maar wij mogen het vanmiddag wel zeggen: Wat had hij van God veel meegekregen: een imponerende gestalte, een helder verstand, een zakelijk inzicht, een gezonde nuchterheid, slagvaardigheid in de gesprekken en discussies, wijsheid in de concrete toepassing in het dagelijkse leven, karakter, eenvoud en een sobere levensstijl, gaven om te regeren. Wij mogen zeggen: Hij was een geboren regent in de goede zin van het woord. Van deze gaven heeft de Katwijkse gemeente in allerlei levensverbanden in de ruimste zin geprofiteerd. De burgerlijke gemeente diende hij als raadslid en wethouder, de Coöp. Raiffeisenbank als voorzitter, "Salem" als voorzitter en niet te vergeten de Hervormde Gemeente jaar en dag als kerkvoogd en vooral ook als president-kerkvoogd. Hierbij ga ik aan alle verdere functies, die hij in het verleden had of tot zijn dood vervulde, voorbij.

Wij kunnen ook zeggen, gemeente: Hij had veel zorg, want het was hem niet onverschillig hoe het met de naaste ging, vlakbij of ver weg.

Ook stille zorg, die hij meedroeg, waarover hij zelden of nooit sprak, maar die hij desniettemin had.

Hij had verder kunnen zeggen: God heeft mij op allerlei wijze rijk gezegend, want ik heb veel meegekregen. Dat is allemaal waar, maar in de tekst staat niet: "Ik heb", maar "Ik ben". En iets zijn is meer dan iets hebben.

Wij kunnen al de dingen, die ik hier opgesomd heb, hebben dat wij de psalmist kunnen nazeggen: Ik ben een gezelschap van allen, die U vrezen en Uw geboden onderhouden.

En dat gemeente is de zaak waar het om gaat.

De berijmde psalm zegt erbij: ik ben een vriend, ik ben een metgezel. En een vriend was hij, een vriend, die te allen dage lief had. Hij gedroeg zich als een vriend, hij was ook voor velen een vriend. Maar hij was meer: hij was een metgezel van allen, die Gods Naam hebben gevreesd en vrezen.

Als een mens zegt: "ik ben een metgezel", dan is dat niet in zijn eigen bestaan, dat is wel duidelijk. De Bijbel zegt over ons zijn buiten God en buiten Christus aangrijpende dingen.

De uitspraak: Ik ben een gezel rust niet in de mens, maar in God. Buiten God zijn wij nergens anders dan onder Zijn toorn en Zijn oordeel.

Aan de uitspraak: "Ik ben een gezel" gaat vooraf: Ik ben de HEERE, uw God, die u uit Egypte, uit het diensthuis heb uitgeleid.

Aan deze uitspraak gaat vooraf het woord van Christus: Ik ben de Weg, de Waarheid en het Leven. Niemand komt tot de Vader dan door Mij.

Ik ben van boven, gij zijt van beneden. Ik ben gekomen om te zoeken en zalig te maken wat verloren is.

Aan deze uitspraak gaat vooraf en gaat gepaard het Woord Gods, dat de Heilige Geest het werk der zaligheid toepast en uitwerkt. Wanneer de Vader, de Zoon en de Heilige Geest aan het woord zijn, zijn wij geen metgezellen, maar vijanden, vreemdelingen en verloren zondaren. Dan worden wij niets in eigen oog en op onze plaats gezet.

Wanneer wij, evenals Paulus deze grote "Ik ben" ontmoeten, zeggen wij van onzelf: Ik ben de voornaamste van de zondaren.

Wanneer de Heere Jezus mensen tegenkomt, die Hem arrogant vinden, en zeggen: Waar haalt Hij deze aanspraken vandaan, dan zegt Hij: Ik kom van de Vader, maar gij zijt uit de vader der leugenen, Dat is een woord, dat merg en been doorboort; dat als een scherp zwaard door ons hart gaat en ons alle aanspraken afleert. Wanneer Christus overwinnend een mens~~en~~leven binnentreedt, dan is Zijn aanspraak geen arrogantie maar openbaring van het hoogste recht, van de hoogste liefde Gods, in het Evangelie geopenbaard.

Wat schiet er dan voor ons ik over? Paulus zegt niet: Ik ben door Christus omhoog gezet, maar ik ben met Christus gekruisigd, en ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij.

En dit geheim der godzaligheid, dat de overledene geopenbaard zag in allen, die in deze Katwijkse gemeente Gods naam hebben gevreesd en nog vrezen, stond bij hem genoteerd. Hij had er weet van, dat het niet een vanzelfsprekende zaak was, maar dat het een zaak was van genade, uitroepende, verkiezende, verlichtende, openbarende genade; dat er een verborgenheid en een geheim in de omgang met God was, voor allen, die Hem vrezen. En wat was hij jaloers van zijn jeugd af op deze zaak!

Zeer begerig, ook zelf deze God te vrezen. Daarom zocht hij gemeenschap met dat volk.

De uitspraak: "Ik ben een metgezel", staat tegelijkertijd in verband met een andere uitspraak, n.l.: "Ik ben een vreemdeling". Dat is een vreemde zaak. Een vreemdeling is een vreemdeling en geen metgezel.

God maakt al Zijn kinderen op aarde tot vreemdelingen. Zo waren Abraham, Izak en Jacob gasten en vreemdelingen op deze aarde. Maar in hun vreemdelingschap hadden zij gemeenschap met andere vreemdelingen, die eenzelfde kostbaar geloof hadden ontvangen. Vreemdelingen, ontmoeten elkander en herkennen elkander. Zij worden getrokken door éénzelfde God, verzoend door éénzelfde Middelaar, wedergeboren door éénzelfde Heilige Geest.

Zo is er gemeenschap niet alleen met deze drieënige God, maar ook met elkander.

Waar ontmoeten zij elkander bij voorkeur? Onder het Woord! En daar zat de overledene trouw, in die bepaalde bank, bril op het voorhoofd, iets voorover gebogen, scherp luisterend en het Woord bewarend. Wat sprak hij er graag over!

"Ik ben een vreemdeling".

Wij horen het Jacob zeggen. Toch wist Jacob van de omstandigheid best profijt te trekken. Dat heeft hem tranen en worstelingen gekost, maar recht overeind bleef staan zijn belijdenis: Ik ben een vreemdeling op deze aarde! Dus een vreemdeling en een metgezel!

Dat is een wonderlijke zaak, gemeente. Want wat is er lieflijker dan vrouw en kinderen te hebben? En wat ligt ons meer, dan in ons werk op te gaan? En toch een vreemdeling!

Dat werd de overledene steeds meer, want hij besepte reeds langer dan 3 maanden, dat hij ziek was, dat zijn tijd voorts kort was, en de woorden van het doopsformulier leefden in zijn hart: dat wij om Uwentwil getroost dit leven verlaten en ten laatste dage voor de rechterstoel van Christus zonder verschrikking mogen verschijnen. Dat is de uitwerking van de prediking van het Woord en van de Heilige Geest. Anders voelen wij ons hier best thuis en willen wij alleen maar, dat het altijd zo blijft.

Een vreemdeling en een metgezel. Zo heeft hij geleefd onder ons, met hoogachting voor allen, die Gods naam vreesden. Voor allen, Of zij voornaam waren of heel eenvoudig deed helemaal niet mee, maar als hij de vreze Gods ontdekte, dan was zijn achting groot en wilde hij met de eenvoudigsten leven. Daarmee stond hij in de voetsporen van David, die op een sarcastische opmerking van Michal antwoordde dat hij met de slaven en de slavinnen verheerlijkt wilde worden. Zo was hij ook in de voetsporen van Christus, die er Zich

niet op kon laten voorstaan, dat de voornamen en de geleerden Hem volgden en desniettemin zeide: "Vader, Ik dank U, dat Gij deze dingen voor de wijzen en verstandigen verborgen hebt, maar Gij hebt het de kinderkens geopenbaard".

Wat mensen over dat volk zeiden, raakte hem niet, omdat hij een hoogachting en een diep respect voor God's werk had. Tegelijkertijd had hij de nuchterheid om de nadruk te leggen op het vrézen, dat in de tegenwoordige tijd staat; Er staat niet: die in een verleden God gevreesd hebben, of daarvoor bekend staan, of zich daarvoor uitgeven, maar er niet uit leven. Dan was zijn kritiek niet mals. Met ieder die niet voor zichzelf leefde, niet voor zichzelf een standbeeld oprichtte, maar Gods Naam vreesde, had hij gemeenschap, en dat vanuit de Heere.

De laatste maanden zijn niet zijn gemakkelijkste maanden geweest. Hij is door veel strijd, door veel aanvechtingen, door veel noden heengegaan. Staat er niet geschreven, dat wanneer de rechtvaardigen nauwelijks (dat is: met strijd) zalig worden, waar zullen dan de goddelozen en de zondaren verschijnen?

Wat kon zijn oog lichten, wanneer hij hoorde, dat mensen in de ruimte waren gezet door God; in de ruimte van Christus' weg, in de ruimte van de weg van de Heilige Geest. Daarom was zijn hart ook verpand aan het onderhouden van Gods geboden, dat is Gods Woord. Deze geboden zijn er toch niet op uit het leven onleefbaar te maken? Deze geboden zijn toch niet bedoeld de mensen te knevelen of te doorsteken, of het moest zijn de oude mens met al zijn lusten en begeerten! Neen, deze bevelen zijn ingezet om het leven in dit heilzame werk van God te bewaren en de verborgenheid der godzaligheid in de gemeente in al de levensverbanden in te dragen.

Het gaf hem strijd om die geboden, die bevelen van God in zijn eigen leven te bewaren. Wat kon hij zijn dwalingen voor God, en zo nodig voor de mensen belijden! Maar ook op de bredere terreinen van het leven b.v. in de dienst van de burgerlijke gemeente zag hij de onderhouding van Gods geboden als alle mensen betamend. En wat was hij pijnlijk getroffen, wanneer het zwaartepunt verlegd werd vanuit de heilzame geboden en bevelen des Heeren naar de smaken en inzichten van de mens.

Wat was hij soms verontwaardigd over de kwaadaardige misverstanden als zou de oproep tot het onderhouden van de geboden Gods iets te maken hebben met dictatuur, of met terreur, of met het niet respecteren van de meningen van andersdenkenden. Wat heeft hij zich

bedroefd over zoveel blindheid, over zoveel verduistering.

Alsof het één mens vrij zou staan om God niet te dienen.

Tegelijk was hij nuchter genoeg om te erkennen dat de Overheid in de gebrokenheid van het leven en bovenal om de hardigheid der harten sommige dingen moest tolereren, die eigenlijk niet te tolereren waren. Alleen dat is iets geheel anders dan dat het zwaartepunt verlegd zou moeten worden uit de geboden Gods naar de wil van de mensen naar de begeerten, naar de inzichten van mensen. Hij weigerde te erkennen, dat de inzichten van de mens gelijkwaardig zouden zijn aan de geboden Gods. Daarom kon hij het humanisme niet verdragen; daarom verwierp en verfoeide hij het revolutionaire humanisme. Daarom kon hij ook de niet-God-belijdende overheid niet uitstaan, omdat hij zo'n diep respekt had, niet voor zijn eigen principes en zijn eigen beginselen, maar voor God!

Boerhave zei en meermalen heb ik zijn standbeeld in Leiden erop aangekeken toen Voltaire bij hem aangediend werd: "Voor een man, die voor mijn God niet staat, gaat Boerhave ook niet staan: "Van deze koninklijke houding had de overledene ook iets. Wie het dan ook was, wanneer iemand Gods geboden verwierp en zijn eigen weg ging, deze man was in zijn ogen zeer klein.

Dit kan alleen wanneer de hoge God ons bedekt. Dan kunnen wij ook, als het moet, alleen staan, alleen gaan, alleen met God overblijven. Want wie klein is voor God, kan als een rots staan onder de mensen. Daarom droeg hij de vorstelijke naam Daniël d.i. mijn Rechter is God. Als zodanig heeft hij in alle zwakheid en gebreken onder ons geleefd en heeft hij een getuigenis achtergelaten, een getuigenis dat ons als dienaren des Woords, als kerkeraden, als kerkvoogdij, als burgerlijke gemeente, als kerkelijke gemeente, als organisaties van welke aard ook, voor God in grote dankbaarheid past te gedenken.

Wij gaan afscheid van hem nemen. Wij hebben zeker als kerkelijke gemeente aan hem en aan allen, die naast hem hebben gestaan, oneindig veel te danken.

Wij gaan afscheid van hem nemen als familie, ook straks aan het graf. Wat hij voor U als familie betekent heeft, dat weet U zelf het beste. Hij was voor velen onzer een vriend, van wie het smartelijk is afscheid te nemen. Hij was voor U een man en vader, - dat is meer dan een vriend - een broer, schoonvader en in welke familie-relatie gij ook tot hem gestaan hebt.

Hij trok zijn spoor. En ik zeg tot de kinderen: Verlaat het gebod van uw vader niet. Op aarde leven wij als broers en zusters, als

ouders en kinderen zo in hetzelfde verband. Zeker, daar vallen beslissingen, innerlijk en soms ook uiterlijk. En dat is ook nodig, want tenslotte openbaart onze levenshouding en onze levensrichting waar wij op aan gaan. Maar wij blijven bij elkaar, totdat alle gordijnen vallen, totdat wij naakt staan voor God. En wat hebben wij dan? Hebben wij dan een Zaligmaker, die voor ons intreedt? Alle wegen lopen uit op de rechterstoel van Christus, lopen daar ook uiteen: of een eeuwige dood, of een eeuwig leven. Het is mogelijk zonder bekering te sterven, ook wanneer wij een vader hebben gehad, een broer, die ons de weg gewezen heeft, en die weg toch niet gegaan zijn. Het is mogelijk, dat hij in de jongste dag zo'n metgezel van God is dat hij zal zeggen: Ik heb u toch gewaarschuwd? Ik ben het helemaal met het oordeel Gods eens. Dat zou ontzettend zijn. Dit sterven is een roepstem, ook een waarschuwing, ook een vermaning. Bereidt, gemeente, uw huis, want ook gij gaat sterven. Ontwaakt gij, die slaapt en sta op uit de doden. Maar er is ook troost. Wij treuren wel, maar niet als mensen, die geen hoop hebben. Hij ging de weg van alle vlees, maar de Heere blijft, Zijn Woord, Zijn dienst, Zijn toezeggingen en beloften. Zijn geboden blijven. Dit betekent, dat u, mevrouw Kleen en de kinderen die een man en een vader verloren de aanspraak mogen verleggen tot God in de hemel. Tenslotte past het ons, gemeente, om God te danken. Want Hij heeft ons veel in hem gegeven, bijzonder veel, en daarom hebben wij veel, veel meer dan wij beseffen, in hem verloren. Maar wij beginnen en eindigen niet in de mens, maar wij beginnen en eindigen in de naam van die God, Die eeuwig leeft en waarvan Job heeft gezegd: de Heere heeft gegeven en de Heere heeft genomen. En al zou het door de tranen heengaan, God is waard dat wij ook zeggen: De Naam des Heeren zij geloofd!

Amen.

AULA

Ik lees met u psalm 8.

Een psalm van David, voor de opperzangmeester Op de Gitthith.

O Heere, onze Heere! hoe heerlijk is Uw naam op de ganse aarde!

Gij, Die Uw majesteit gesteld hebt boven de hemelen.

Uit de mond der kinderkens en der zuigelingen hebt Gij sterkte gegrondvest, om Uwer tegenpartijen wil, om de vijand en de wraakgierige te doen ophouden.

Als ik Uw hemel aanzie, het werk Uwer vingeren, de maan en de sterren, die Gij bereid hebt: Wat is de mens, dat Gij zijner gedenkt? en de zoon des mensen, dat Gij hem bezoekt?

En hebt hem een weinig minder gemaakt dan de engelen, en hebt hem met eer en heerlijkheid gekroond?

Gij doet hem heersen over de werken Uwer handen; Gij hebt alles onder zijne voeten gezet: Schapen en ossen, alle die; ook mede de dieren des velds, het gevogelte des hemels, en de vissen der zee: hetgeen de paden der zeeën doorwandelt.

O Heer, onze Heere! hoe heerlijk is Uw naam op de ganse aarde!

Wanneer wij, geachte familie en belangstellenden, de rouwkaart gelezen hebben, dan zal het U niet verbazen, dat ik hier in deze korte auladienst Psalm 8 heb voorgelezen, omdat in deze psalm, waarin David diep onder de indruk is van de majesteit en de hoogheid en de nederigheid Gods, dit woord geschreven staat: Wat is de mens, dat Gij zijner gedenkt en de zoon des mensen, dat Gij hem bezoekt?

Wij hebben meestal maar een klein stukje van het Woord, geachte aanwezigen, omdat wij meestal zeggen: Wat is een mens? Wij horen dat iemand plotseling gestorven is. Dan zeggen wij: Wat is de mens!

Neen, niet veel, zegt dan de ander. Maar dit is een verminking van de Schrift van de ergste soort, want deze uitlatingen zijn met vijf minuten al weer vergeten.

Maar David, die wellicht op een nacht wakker werd, of niet slapen kon en naar de maan en de sterren keek en daarin de ogen van zijn God ontmoette, die hij niet in de natuur maar in het heiligdom had leren kennen, deze David is diep onder de indruk van God. Wat is de mens? Ja, zeg dat wel, wanneer wij geschaard staan en zitten rondom de baar van deze geliefde dode, deze flinke, krachtige, sterke man, die betrekkelijk in zo'n korte tijd werd gesloopt.

Wat is de mens? En als wij dit in de bijbelse verbanden zien zeggen wij: de mens is kort van dagen en zat van onrust. Of, zoals de overledene zelf meermalen zei in het ziekenhuis: Wat is een mensenleven toch gauw voorbij. Wat is het voorbij, voordat je er erg in hebt. En dat is ook zo.

Wat is een mens? De Bijbel zegt, dat een mens sinds hij zich van God heeft losgescheurd een verschrikkelijk wezen is. Dat gelooft uiteindelijk niemand, tenzij God ons verlicht. Dat wij melaats zijn, dat onze keel is een open graf, dat slangenvenijn is onder onze lippen, dat wij de weg des vredes niet hebben gekend, dat wij de heerlijkheid Gods missen, dat wij goddelozen, van God vervreemden zijn

geworden en dat God ons daarom legt in het stof des doods, en dat daarom onze dagen weinigen zijn, vol van moeite en verdriet en aanvechtingen; voeg daarbij, dat wij ons zo ongelukkig hebben gemaakt, dat wij ons van onszelf uit niet kunnen en ook niet willen bekeren: dan staat daar de ellende van de mens ten voeten uit voor U en mij. Wat is de mens? Dat is de mens, zegt God. Geloven wij dat? Niet met toepassing op anderen maar op onszelf. Geloven wij dat? Dat wij zo ellendig zijn geworden, dat alleen een hand van buitenaf ons kan redden? Wat is de mens in al zijn vijandschap en verschrikkingen, al of niet met een vrome jas.

Wat is de mens, dat Gij aan hem denkt? Wat kunnen wij ontroerd zijn, wanneer wij van iemand helemaal niets verwachten en wij krijgen een kleine attentie. Maar wat is een mens ontroerd voor God wanneer hij moet belijden: de aarde is vermoeid om mij te dragen en de hemel kan mij helemaal niet hebben. Ik heb alleen maar Uw straffende hand verdiend. Wat wordt een mens in duizenden stukken gebroken, als het geloof ontwaakt: God denkt aan mij. Dat is het denken van God, dat zich in daden omzet, dat in de Heere Jezus Christus geopenbaard wordt door de Heilige Geest onthuld wordt en waar wij door het geloof kennis aan krijgen.

Wat is de mens, dat Gij aan hem denkt? Daar kon zijn moeder niet bij, daar kon hij zelf ook niet bij. Vandaar die tekst op de rouwkaart, Dat mag U wel weten, want dit zijn geheimen, die iedereen mag weten. Ik hoop, dat een ander daar ook wat aan heeft.

Wat is de mens, dat Gij aan hem denkt? Alles wat mensen deze geliefde dode wilden aanpraten, wierp hij hoe langer hoe meer, hoe langer hoe verder van zich.

Wat is de mens, dat Gij aan hem denkt, en dat Gij hem bezoekt, dat Gij bij hem thuiskomt? God, geliefde familie en belangstellenden, maakt niet alleen een gebaar, maar geeft in de smart een krachtige troost. In zijn aardse gestalte kan de geliefde dode niet meer aan u denken en niet meer voor u zorgen. En wat zult gij die ogen missen, die hand, en die gestalte! Wat is de dood een ontzettende, vernietigende macht! Dat die ogen op aarde nu nooit meer opengaan. Ogen die konden glanzen. Hij kon ook met een bepaalde uitdrukking in de ogen de wenkbrauwen omhoog trekken: Dan kwam er wat!

Dat wij nu nooit meer zijn gang over de aarde; nooit meer in zijn stoel aan de Boulevard zien zitten, wenkend naar de één of ander; de kinderen niet meer kan begroeten. Wat is de dood een ontzettende macht, waaraan wij nooit kunnen wennen. Wat is het waar, dat bezoldiging der zonde is de dood, ook in de tijdelijke vorm, maar dat de

genadegift Gods is het eeuwige leven door Christus Jezus, onze Heere. Dat is een troost, die dwars door de afbraak, vernietiging en verpulvering heengaat, omdat wij niet geloven in een almachtige dood, maar in God, de Almachtige Schepper des hemels en der aarde en in Jezus Christus, Zijn eniggeboren Zoon, Die is opgestaan uit de doden en Wiens Woord luidt: Ik leef en gij zult leven.

Wat zult U hem missen, Mevrouw Kleen en kinderen, familieleden, vrienden en kennissen! Maar wij hebben te bedenken, dat God hem ons gaf en God daarvoor de dank wil ontvangen.

Hij wil alleen overblijven met U. Deze geliefde dode moest ook alleen zijn strijd strijden, toen het erop aankwam. Zo moeten ook U en ik in bepaalde fasen van ons leven en zeker aan het einde, helemaal alleen overblijven. Zo blijven wij hier op aarde in de ontdekking aan onze verlorenheid alleen over met God.

Maar dan het wonder te zien, dat Hij met ons gaat. Kent u dat wonder? Anders kunt u de laatste stap niet doen, dan bent u nog met de voorlaatste bezig. Wie weet hoe spoedig U de laatste maakt. Maar wanneer Hij bij u komt en zegt: Ik ben er, vrees niet, dan kunt U blijven en gaan.

Mevrouw Kleen en kinderen, ik hoop, dat het Woord, ook door middel van uw man gesproken en met uw man gehoord, u tot een rijke zegen mag zijn en dat u er troost uit puren zult.

Och, wij weten het allen; Zo kon het niet langer met Uw man... Hij leefde op een minimum, nog minder dan een minimum. Het is allemaal waar voor het verstand, maar ons hart vraagt om een diepere troost. Die troost kan God u alleen geven en die wil Hij u ook geven.

Die alleen overgebleven is, die vestige haar hoop op de levende God, die nooit mensen beschaamt, die het van Hem verwachten. Dat geldt van u, ook van de kinderen, dat geldt van ons allen.

Nu gaan wij hem begraven, omdat wij daartoe geroepen worden. Wij gaan zijn gestalte aan deze aarde toevertrouwen. Wij gaan hem begraven met het uitzicht op de morgenstond van de verrijzening waarop hij de stem van de Zoon van God zal horen om uit zijn graf te voorschijn te komen.

Wij willen nu samen bidden en danken.